

Становище

от доц. д-р Светла Кирилова Черпокова, преподавател от Катедра по история на литературата и сравнително литературознание при Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
за дисертационен труд на Гергана Цанкова Златкова на тема: „Фентъзи прозата на Дж. Р. Р. Толкин, К. С. Луис и У. К. Ле Гуин. Мит, хроника, светоизграждане“,
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 05.04.06. Литература на народите на Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия,
Катедра „Теория на литературата“ към Факултета по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“

За присъждане на образователната и научна степен „доктор“ Гергана Цанкова Златкова предлага дисертационен труд на тема: „Фентъзи прозата на Дж. Р. Р. Толкин, К. С. Луис и У. К. Ле Гуин. Мит, хроника, светоизграждане“, автореферат, седем публикации по темата, а също така и биографична справка, която освен посочените публикации по темата включва научни статии по специалността (13), рецензии (6), отзиви (3) и списък с участия в научни конференции. Дисертационният труд обхваща 324 страници, като съдържа: увод, четири глави, заключение (с общ обем 256 с.), библиография (над 120 заглавия на изследвания, статии, речници) и приложения. Анализираните текстове, посочени в библиографията, са 24, като част от тях са на оригинален език, а друга част – в превод на български.

Като тема, реализация и проучвателна работа дисертационният труд представлява амбициозен проект. Поставянето в общо изследователско поле на Дж. Р. Р. Толкин, К. С. Луис и У. К. Ле Гуин не е изолиран случай, но само по себе си вместиането им в параметрите „мит“, „хроника“, „светоизграждане“ при това в съпоставителен план е мащабна инициатива. Значим е списъкът от текстове, които са обект на изследване. При това тези текстове (отличени в библиографията като „Художествени текстове от тримата автори“) демонстрират само повърхността на изследвания материал, тъй като за адекватния им прочит са необходими познания за произведения от областта на митологията, фолклора и от корпуса на европейската литературна традиция.

Изборът изследването да се проведе през фокуса на жанра – „високия фентъзи жанр“ – на пръв поглед облекчава задачата и придава на работата център, около който да гравитира анализирания проблематика. От друга страна, на моменти изниква въпросът доколко митът и хрониката обслужват идеята за „жанровост“ и доколко те могат да бъдат третирани и като „конструкти“, и като съдържателни образования с определена смислово-символична функция. Тази, да я наречем

„клопка“ на изследователския фокус, в работата обаче умело е избегната чрез въвеждането на понятия като „сегменти“, или „крепежни елементи“. Друг е въпросът дали е уместно те да бъдат разглеждани и в параметрите на „топоси“. Но ако приемем, че става въпрос за едно по-популярно разбиране за топос, за което работата специално не настоява, но пък систематично го прилага, можем да приемем и този вид определяне.

Като цяло дисертацията е добре структурирана. Тя превежда систематично читателя през дефинициите за „високия фентъзи жанр“ и „опитите“ за тяхното точно формулиране. Налице е намерението да се получи една добра ориентация за границите, препокриванията и разминаванията между фантастика, научна фантастика, фентъзи, за да се достигне накрая до извода, че „високият фентъзи жанр е хибриден жанр между фентъзи жанр и научна фантастика“. На този етап се включва и проблемът за спецификата на светоизграждането, като „основна предпоставка за определяне същността на високия фентъзи жанр“. Разсъжденията за мита и хрониката пък завършват цикъла на обсъждане на многопластовостта на изследваната тема.

С оглед на личните ми професионални занимания за мене определено интерес представляваше раздела „Творбите от високия фентъзи жанр като част от литературната традиция“, където се отбелязват влияния и вливания във фентъзи жанра от различни етапи на европейската култура. Макар да отразява присъщата готовност на младия учен да открие следи от знанието, с което се занимава, на всяка една територия, този раздел в конспект дава една много полезна информация за източниците, които вдъхновяват и ползват фентъзи жанра.

Ако първа глава има по-скоро теоретичен характер, то от втора до четвърта глава са налице вече по-конкретни анализационни наблюдения върху текстове и художествени произведения. Това е територията от дисертацията, където се представят и дискутират отделните „крепежни елементи“, за да се спои накрая цялостната конструкция на сградата на фентъзи жанра. Трябва да се отбележи доброто познаване на митологиите (гръцка, римска, египетска, скандинавска и т.н.), на епически творби („Песен за Нибелунгите“, „Беоулф“ и др.), които фентъзи творбите в една или друга степен експлоатират. На моменти тази преинформираност може да се каже, че малко натежава, но от друга страна, без нея няма как да се проведат наблюденията върху произведенията и да се постигнат изводи.

Бих препоръчала отделните раздели, части и подчасти в главите да бъдат отбелязани и в съдържанието, което иначе включва само основните глави на изложението. Допускам, че вероятна причина в настоящия си вид съдържанието да не ги упоменава е в някакъв неосъзнат страх читателят да не бъде изплашен от многоаспектността на проблематиката. Напротив, изброяването им и в съдържанието би предоставило възможност не само за бързата ориентация в текста, но и би дало представа за огромния обем труд, положен при изготвянето на дисертацията. Също така би подпомогнало авторката да минимализира някои повторения, които обаче с оглед на обема на изследваното в настоящия му вид приемам за неизбежни. Някои технически грешки също са налице, но с оглед на обема на работата и тъй като могат лесно да бъдат коригирани, ги приемам за несъществени.

Заключението още веднъж обобщава изводите, като добавя и някои съществени уговорки по отношение на изработването на труда. Струва ми се излишно в Заключението отново да се резюмира дисертацията и да се прави един вид съкратен автореферат. Приемам обаче, че за авторката това е необходимо с цел обосновката на актуалността на темата в българското литературоведски пространство.

Приложението обхваща 62 страници. То демонстрира още веднъж неимоверния обем на проучен и анализиран материал. То може да послужи и за основа на последващи изследвания, като предостави необходимата фактология за бъдещи теоретизации.

Авторефератът обхваща 31 страници, като следва основните части на дисертационния труд, представени в резюмиран вид. Справката за основните приноси в дисертационния труд ясно формулира постигнатото, като налице е много симпатична авторефлексия по отношение на постигнатото.

В заключение – убедена съм, че работата има всички необходими качества да бъде успешно защитена. Дисертационният труд и представените материали към него представляват оригинален принос и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

07.10.2019

София

доц. д-р Светла Черпокова